

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

*Plus vel mica salis potest,
Et puræ scelerum manus.
Si non in pretio est pinguior hostia,
Sed iurata fides præstita Numini;
Aut voti satagas reus,
Aut prorsus voueas nihil.*

PROSA EXEGESIS.

ANTIQUISSIMA votorum est religio, ad quam non
vnius aut alterius gentis ritibus instituti sumus,
sed ab ipsâ naturâ imbuti. Hanc Dei populo diuina
oracula, gentibus excultis ratio, necessitas barbaris, ip-
sis denique pueris natura præscripsit. Iam olim à pa-
ternâ domo profugus Iacob, cum Luzam appulisset,
votum vouit Domino, si fospitorem eum itineris sui
habuisset, omnium bonorum se decimas oblaturum.
Et altiori spiritu incitatus Iephthæ, se Deo facturum
vouit in holocaustum, quicumque primus ab Ammo-
nitis reduci ac victori ex ædibus suis obuius esset futu-
rus. Quid Græcæ superstitionis antiquitatem veræ sem-
per religionis æmulam commemorem? Nónne

*Vota Ioui Minos taurorum sanguine centum
Solvit? ——— Nónne*

*Dædalus (ex voto) fugiens Minoia regna,
Præpetibus pennis ausus se credere cælo,
Redditus his primùm terris tibi Phæbe sacrauit
Remigium alarum, posuitque immania templa?*

Ita & aries Phryxæus Marti dicatus est apud Colchos,
& regia Midæ sella Apollini Delphico, & navis eidem
à Theseo annuè ex voto persoluta. Neque Romani
cuiquam hac votorum religione, quam à primo suo
parente hauserant, cesserunt. Nam & Romulus sisten-

Ovidius
8. Metam.

Virgilius
6. Aeneid.

Liuius li. 1.

Idem li. 5. dæ suorum fugæ adem Ioui Statori vouit ; & Camillus
 Idem lib. 36. Dictator Veientis prædæ decimas ; & bello contra An-
 tiochum Consul, præeunte P. Licinio Pontifice maxi-
 mo, ludos magnos Ioui donaqué ad puluinaria vouit :
 Idem lib. 22. denique non infrequenter ver sacrum populus vouit,
 vt quòd ver attulisset ex suillo, ouillo, caprino grege,
 Ioui fieret. Quid quòd ne rusticis quidem ac pueris
 incomperta fuit hæc religio ? de quibus inter ceteros
 sic Tibullus :

Tibullus
 lib. 2.

*Pendebitque vagi pastoris in arbore votum,
 Garrula siluestri fistula sacra Deo.*

Cic. lib. 1.
 de Diuinat.

Et Attius Nauius, cùm propter paupertatem sues puer
 pasceret, vnâ ex his amissâ vouit, si eam recuperasset,
 vnam se Deo daturum, quæ maxima esset in vineâ.

* volunta-
 rij cultus
 & super-
 stitionis
 Frustrâ hæ-
 retici voto-
 rum reli-
 gionem
 damnant.

Augustinus
 de Vilita-
 te creden-
 di, c. 17.

His pauca ex antiquitate historicâ delibatis cùm sæ-
 culorum omnium gentiumque consensus accedat, erit-
 ne qui istiusmodi cultum vero Deo exhibitum vanita-
 tis & * *ἰδελοῦ ἐπισυναγωγῆς* damnare præsumat ? Nemo certè,
 præter fastidiosos nostri temporis Aristarchos, hæ-
 reticos inquam, quibus nihil sapit quod sanctum ac
 religiosum est. Sed exploditur eorum temeritas non
 tantum rationum euidentiâ, verùm etiam ipsius Dei
 grauissimo suffragio, cùm nullam fidei ac religionis
 partem tot miraculis illustratam teneamus, quàm
 quæ votis continetur : vt non immeritò possimus hac
 in parte illud D. Augustini vsurpare, Culmen au-
 thoritatis obtinuisse Ecclesiam Catholicam, hæreti-
 cis miraculorum maiestate damnatis. Quæ dum vi-
 dent, qui in Ecclesiæ gremio ac beato illo cœtu vi-
 uunt, iure in auitâ fide firmanentur, & disputationum
 omnes nebulas factorum Sole dispellunt : neque ve-
 rentur, cùm voti se religione obstringunt, ne supersti-
 tionis

tionis laqueis implicentur, sed clamant potius cum pio Scriptore: Domine, si error est, à te decepti sumus. nam ista in nobis tantis signis & prodigiis confirmata sunt, & talibus, quæ nō nisi per te fieri possunt.

Richardus
à S. Victore
lib. 1. de
Trinitate,
c. 2.

Quamquam, ut dixi, nec euidencia rationis ad confirmandos animos in hoc diuino cultu desideratur.

Votorum
religio con-
firmatur.

Quis enim ambigit quin gratissimus Deo sit ille cultus, cum is qui votum nuncupat, hoc ipso rerum humanarum cognitionem ac prouidentiam Deo adscribat? Deinde, parūne Deo honorificum, quod hunc unicum esse fatentur mortales, qui rebus afflictis pos-

Vide Les-
sum de
Iustitiā &
Iure lib. 2.
c. 4. dub. 5.

sit opitulari? Præterea qui votum nuncupat, hoc ipso diuini principatus eminentiam, suamque subiectionem & obsequium proficitur. Adde, quod vouens, si seipsum Deo per votum transcribit, non hinc inde rosam aliquam, aut pomum ex arbore decerpit, in sinum illius infinitæ Maiestatis coniicit, sed ipsum cum rosis rosetum, ipsam cum fructibus arborum, ipsum inquam cum affectibus cor, ipsas cum operibus manus Deo consecrat. Denique cum, teste Aristotele, ad virtutis perfectionem hoc etiam requiratur, ut firmiter ac immobiliter operetur; qui se voto obstringit, hoc agit, ut Dei reuerentia, cuius maiestatem cōpellauit, in sancto proposito ac virtute confirmetur.

Anselmus
lib. Simi-
litud.

Arist. lib. 2.
Ethic. c. 4.

At, inquiunt, quid opus est illā ferreā necessitate? quid opus votorum vinculis & compedibus, cum virtutum merita libertas operandi commendet? Non intelligunt, qui ista disputant, quid inter necessitatem aliunde iniectam intersit, & inter spontanea vincula, quæ sibi quisque pio erga Deum affectu induit, ne in posterum liceat, quod nollet licuisse; aut integrum sit non debere quod cum lucro persoluitur. Rectè igitur

Felix neces-
sitas quæ ex
voto ori-
tur.

monet

Augustinus
Epist. 45.

Vide Pla-
tum de Sta-
tu religioso
lib. 1. c. 30.

Gen. 12, 9.

monet Augustinus Armentarium: Non te vouisse pœ-
niteat; imò gaude iam tibi non licere, quod cum tuo
detrimento licuisset. Aggredere itaque intrepidus, &
dicta factis imple: ipse adiuuabit, qui vota nostra ex-
petit. Felix necessitas, quæ ad meliora compellit. Sanè
nihil obest vitibus, nec fecunditatem minuit, quòd vl-
mis aut aliis firmioribus stipitibus alligantur: ita nihil
est conducibilius, quàm vt fragilis homuncio leuitatis
suæ conscius, futilem ac incertam voluntatem suam de-
figat in Deo, voti quæ sponsione stabiliat. Diximus nu-
perrimè, Isaacum, paternâ manu immolandum, liga-
tum fuisse; nec dubium, quin summâ suâ voluntate:
nullæ enim alioqui patris iam grandæui vires id po-
tuisent in filium ætate ac robore florentem. Igitur
cùm sic animo comparatus esset, vt res ipsa testatur,
quid necesse fuit adhiberi vincula? nimirum vt illa
tam recta tam quæ prompta voluntas iisdem quasi nexi-
bus, quibus manus ipsæ constringeretur: ne vllò dein-
de casu aut perturbatione sibi excideret. Eadem planè
ratio votorum est, quæ etsi vincula quædam sunt, non
sunt tamen remissioris sed propensioris affectus sym-
bola; neque tergiuersationem indicant, sed prompti-
tudinem, vtpote quæ tantâ voluntate suscepta sunt, vt
numquam integrum sit futurum non velle.

Votum sol-
uere, graue
periculum est.

Ex his cuius facile est coniecturâ assequi, quanti
apud Deum sit meriti votorum nuncupatio. Sed illud
non minùs euidentius est, quàm inexpiabile sit facinus,
Deo fidem datam fallere, cum quæ re votâ frustrari.
Cùm enim votum omne maturo consilio, ac propensâ
voluntate, nullâ vi aut necessitate præcepti interue-
niente, nuncupetur; quid aliud est votum aut negligere
aut eludere, quàm infinitam illam Maiestatem ludi-
brio

brio habere? Certè *melius est non vouere*, inquit Ecclesiastes, *quàm post votum promissa non reddere*. Vt enim voti reis apud Ethnicos impunis interdum fuerit perfidia, qui, vt ait Satyricus, stolidam Ioui barbam vel-
Persius
Sat. 2.

lebant, aut dimidium beneficij se reddituros pacti, fructuum putamina & nucum Ioui proiciebant; vero tamen Deo non impunè illuditur.

Quinimò licet Maiestas illa aliorum scelerum pœ-
Voti viola-
tores à Deo
puniri.
 nas futuro sæculo referuare soleat, hoc tamen perfidiæ scelus præsentibus frequenter suppliciis vindicari cer-
 nimus: vt ferè votorum illi contemptores, & in Deum perfidi, vel semper miserriam vitam ducant, vel citò miserriam mortem obeant. Nazaræorum voto con-
Iudic. 16,
19.
 strictus olim fuit Samson; postquam tamen in sinum Dalilæ caput reclinans, violandi voti occasionem præbuit, oculis orbat, & pistrino addictus, quàm indignam tanto Principe vitam duxit? Quid Achan com-
 memorem, qui siclos aliquot argenti, & auream regulam ex anathemate Deo deuoto furatus est? Quantum, propter vnus furtum, totis pænè castris turbarum est, fufis ab hoste tribus millibus fortissimorum Israël, & Deo seuerè denuntiante. *Non poterit Israël stare ante ho-*
Iosue 7, 12.
stes suos, quia pollutus est anathemate. & quod longè terribilius est, *Non ero*, inquit, *vltrà vobiscum, donec conteratis eum, qui huius sceleris reus est.*

Sed hæc antiqua sunt: dies me deficiet, si recentiora percensere voluero supplicia eorum, qui cum seipfos voto solemnī diuino obsequio consecrassent, desertis signis, retrò ad carnis illecebras mundi que oblectamenta respexerunt. Noui ego qui egestate ac miseriis confecti, inter mendicabula perierunt: noui qui seip-
 sos fœdè discerpserunt: noui qui hostilibus armis cir-

K k

cum-

cumuenti, nullum pœnitentiæ spatium inuenerunt: noui qui carnificis manu per summam ignominiam obruncati sunt.

Sed illa nimis tragica relinquamus: hoc tantum D. Bernardi monitum subnectamus, non Religionis desertori, sed votorum, vt sic dicam, moderatori, & laxioris vitæ sectatori transmissum: O insensate puer! quis te fascinauit non soluere vota tua, quæ distinxerunt labia tua? Et quid tibi frustra quispiam blanditur de absolutione Apostolicâ, cuius conscientiam diuina ligatam tenet sententia? *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei.*

Nec minùs ille obnoxius est vindictæ diuinæ, qui voti reus, & moram ex morâ nectens, aut se aut sua Deo consecrare negligit. Non ita languidè ac remissè cum Deo tractandum est. *Cùm votum voveris Domino Deo tuo, ait Moyfes, non tardabis reddere: quia requirit illud Dominus Deus tuus. & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Inter homines contractus bonæ fidei, si nihil de tempore stipulatum est, primâ opportunitate debentur: cur Dei causa nobis erit deterior? præsertim cùm in nos totius moræ dispendium redundet? Cùm enim Deo sceneret, qui se suaque per votum consecrat; quò diutiùs sortem differt, eò maiora patitur vsurarum dispendia. Itaque redde teipsum Deo, ait Augustinus, quia reddendo non perdis, sed accipis, & auges. Benignus enim exactor est, non egenus; & qui non crescat ex redditis, sed in se crescere faciat redditores. Deinde si Deum tibi voto demereri studes, celeritate præstitæ fidei sincerum affectum testare. Nam, vt ait Ambrosius, prima voti gratia est celeritas solutionis; vti contrà, teste Ausonio, — *ingratum gratia tarda facit.*

Itaque

Bernardus
Epist. 1.

Luc 9, 62.

Vota quæ
primum
soluenda.

Deuter 23,
21.

Augustinus
Epist. 45.

Ambrosius
lib. 1. de
Cain, c. 1.
Ausonius
Epigr. 82.

Itaque si quid vouisti Deo, ne moreris reddere, ait Ecclesiastes: ne si forsitan susque deque habens quâ fide voueas, aut quando vota persoluas, eorum impietati subscribere videaris, qui Deo res humanas negant esse cordi; quorum dementiam proximâ Sectione castigat.

SECTIO TERTIA.

ECCLESIASTES.

VERS. 5. Ne dederis os tuum vt peccare facias carnem tuam: neque dicas coram Angelo: Non est prouidentia: ne fortè iratus Deus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum.

METRICA PARAPHRASIS.

VSQVE adeone aliquis fatue deliria mentis,
 Quæque euanida nox insomnia cudit, adorat,
 Vt mundi immortale iubar, Numenque tremendum
 Securum tam pulchri operis, quod pulchrior ipse
 Aeternâ ductum plastis ab imagine sinxit,
 Ignauo super astra putet torpere veterno?
 Anne parum solide quâ terras circuit ether
 Publica naturæ vox hæc tam vana refellit
 Somnia? Nonne vides vt Cynthia legibus vndas
 Temperet? ac terris circumflua Neptunine
 Indomitos bibulâ fluctus compefcat arenâ?
 Nonne vides nusquam euarians vt partitor Helles
 Equales operi ac somno disterninet horas?
 Iamque rigens Aquilone Caper, iam torridus æstu
 Cancer, vt alternâ Phœbum statione saluent?

Kk 2

Ad-